

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	—	סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר)	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שני	—	יצירות של עגנון, דרמה מתורגמת וקריאה מונחית	{	(35×1)	—	35 נקודות
פרק שלישי	—	שירה (שירת ימי הביניים, פיוט והשירה העברית במאה ה-20)		(20×2)	—	40 נקודות
		סה"כ			—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:
- א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.
- ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.
- (2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר) (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3.

סיפור חסידי

1. לפניך הסיפור החסידי "האיש שנותר בשדה". קרא אותו, וענה השאלה שאחריו.

איש אחד נסע ליום כיפור אל הבעש"ט.

ונסע יום ולילה תמימים בכדי למהר נסיעתו.

ובא לאור הבוקר,

של ערב יום כיפור

עד סמוך לעיר מזעבוש.

אז אמר בנפשו:

הנה אני סמוך לעיר,

והסוס נתיגע מאוד,

אעמוד כאן להתפלל

ובתוך כך ירעה הסוס.

אחר התפילה גברה עליו השינה.

אמר בלבו:

מה בכך אם אשן שתי שעות?

הנה הסוס ינוח מיגעו,

ואחר כך אסע במהירות,

ואיך שיהיה בוודאי אבוא לפני חצות היום לעיר.

ושכב על העגלה ונרדם בשנתו מאוד.

וכשניעור ראה שהוא בין השמשות של יום כיפור.

ונצטער הרבה מאוד,

כי אחרי כל היגיעות שיגע לנסוע אל הבעש"ט ליום כיפור

מוכרת הוא להיות ביום כיפור,

לבדו,

בשדה,

סמוך לעיר,

ובאשמתו.

וצעק ובכה במר לבו

כל הלילה וכל היום.

ובמוצאי יום כיפור נסע במהירות

ובמהירות הנפש אל הבעש"ט.

וכשבא אליו עשה הבעש"ט צחוק ממנו

והעניין היה, שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו תפילת עם שבשדות,

ומן השמים הכריחו אותו.

ציין שלושה נגודים בסיפור, והסבר את תרומתם לעיצוב הדמות של החסיד.

סיפור קצר

2. "שברירים" / דבורה בארון

לפניך שתי אמירות מן הסיפור המעידות על יחס החברה כלפי חיה פרומה בתקופות שונות

בחייה. קרא אותן, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהן.

— הנה חיה פרומה העקומה.

— הזאת חיה פרומה?

א. באיזה הקשר נאמר כל משפט?

תאר את היחס של החברה לחיה פרומה על פי כל אחת מאמירות אלה, והסבר מה מלמדות

אמירות אלה על החברה הסובבת את חיה פרומה.

(13 נקודות)

ב. הבא מן הסיפור שתי דוגמאות נוספות ליחס של החברה לחיה פרומה, והסבר כל דוגמה.

(12 נקודות)

3. "שברירים" / דבורה בארון או סיפור קצר עברי אחר

על פי הסיפור "שברירים" או על פי סיפור קצר עברי אחר שלמדת, הסבר והדגם את הסיבוך ואת

ההתרה שבעלילת הסיפור.

/המשך בעמוד 4/

פרק שני — יצירות של עגנון, דרמה מתורגמת וקריאה מונחית

(35 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-12.

יצירות של עגנון

4. "סיפור פשוט"

א. לפניך קטע מ"סיפור פשוט" ובו הירשל מתאר את מערכת היחסים בין היחיד לחברה.

קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

רשות אחרים עלינו מינה והם עושים עמנו כרצונם. נוהג אתה כדרכך ועושה כתמול שלשום, פתאום אין מרוצים ממך. מה גרם לכך, והלוא לא עשית היום מה שלא עשית כל הימים, אלא האמת כך היא, אין אדם נידון לפי מעשיו. רשות אחרים עלינו. אתמול היו רוצים כך והיום רוצים כך, בין כך ובין כך נראה לך שהאמת עם אחרים ואתה מתמעט בעיניך כשם שנתמעטת בעיניהם.

הסבר את מערכת היחסים בין היחיד לחברה על פי תיאור זה של הירשל. (10 נקודות)

ב. הסבר כיצד ההתנהגות של שתיים מן הדמויות ברומאן "סיפור פשוט" משקפת את

המוסכמות החברתיות בשבוס. (14 נקודות)

ג. האם לדעתך בסיום הרומאן הירשל מוצא את מקומו בחברה בשבוס? נמק והדגם את

דברך. (11 נקודות)

5. "בדמי ימיה"

הסבר את התפקיד של מוטיב הכפילות והתאומים בבניית המשמעות של הנובלה

"בדמי ימיה". בסס את דברך על שלוש דוגמאות מן הנובלה.

/המשך בעמוד 5/

6. "שני תלמידי חכמים שהיו בעירנו"

- א.** לפניך קטע מהנובלה "שני תלמידי חכמים שהיו בעירנו", ובו דבריו של ר' שלמה.
קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.
זכורים אתם אותו היום שדרשתי את דרשתי הראשונה ואותו תלמיד חכם שביקש לקפחני
בהלכות, אני אומר לכם אין ראוי לרבנות יותר ממנו.
תאר את המאורע שר' שלמה מדבר עליו, והסבר את תגובתו ב"אותו היום". (15 נקודות)
- ב.** ר' שלמה המליץ למנות את ר' משה פנחס לרב העיר.
מה הייתה תגובתו של ר' משה פנחס על המלצה זו? (10 נקודות)
- ג.** הסבר מה אפשר ללמוד מן המאורעות שכתבת עליהם בסעיפים א-ב בנוגע לכל אחת מן
הדמויות: ר' שלמה ור' משה פנחס. (10 נקודות)

דרמה מתורגמת

7. "אנטיגונה" / סופוקלס

- כאשר קראון מצווה על השומרים לכלוא את אנטיגונה ואיסמנה, הוא אומר:
שומרים, הובילו את השתיים פנימה,
ועמדו על המשמר: כי רק נשים הנן;
גם גיבורים העשויים בלי־חת
ינוסו על נפשם בהתקרב המוות.
א. האם דבריו של קראון בקטע זה מנבאים את קורותיה של אנטיגונה? נמק והדגם את
דברך על פי עלילת המחזה. (18 נקודות)
- ב.** אפשר לומר כי דברים אלה של קראון מנבאים את קורותיו בהמשך העלילה.
נמק והדגם קביעה זו על פי עלילת המחזה. (17 נקודות)

8. "מקבת" / ויליאם שיקספיר

- בטרגדיה "מקבת" הבגידה היא מוטיב מרכזי.
הסבר והדגם כיצד מוטיב זה מניע את התפתחות העלילה בטרגדיה.

9. "בית בובות" / הנריק איבסן

תאר שתי התנהגויות של נורה המבטאות כניעה ושתי התנהגויות שלה המבטאות יוזמה, והסבר אילו תפישות עולם באות לידי ביטוי בהתנהגויות אלה.

10. "ביקור הגברת הזקנה" / פרידריך דירנמט

בעלילת המחזה "ביקור הגברת הזקנה" מופר הסדר החברתי והסדר המשפחתי.

א. תאר והסבר כיצד כל אחת מהפרות הסדר האלה באה לידי ביטוי בעלילת המחזה.

בסס את דברך על ארבע דוגמאות מן המחזה. (20 נקודות)

ב. האם בסיום המחזה חל תיקון והסדר שב על כנו? נמק את דברך. (15 נקודות)

11. "ביבר הזכוכית" / טנסי וילאמס

א. לפניך דברים שאמנדה אומרת לטום. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

אתה חי בתוך חלום; אתה מייצר אשליות בסיטונות.

הסבר לאילו אשליות מתכוונת אמנדה. (15 נקודות)

ב. אפשר לומר כי לא רק טום חי בחלום, אלא גם אמו ואחותו.

הסבר והדגם קביעה זו. (20 נקודות)

קריאה מונחית

12. אנלוגיות (הקבלות) בין דמויות ו / או בין מצבים תורמות לבניית המשמעות של יצירות רבות.

הסבר והדגם קביעה זו על פי ספר הקריאה המונחית שלמדת.

פרק שלישי — שירה (שירת ימי הביניים, פיוט והשירה העברית במאה ה-20)

(40 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על שאלה אחת משירת ימי הביניים או מהפיוט (שאלות 13-14),

ועל שאלה אחת מהשירה העברית במאה ה-20 (שאלות 15-18).

(לכל שאלה — 20 נקודות; סה"כ — 40 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 13-14.

שירת ימי הביניים

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יום צר ומצוק / שמואל הנגיד

יום צר ומצוק אני זוכר בשורתך — / טוב את, וצדק במו פיך ובלבבך!
אזכר בשורה אשר היא לי לנחם בבוא / צרה ואוחיל לישעך ושגובך:
תשלח לעבדך — והוא שוכב בערשו והוא / נער — שרפים לבשרני ברב טובך.
ישבו לנגדי ומיכאל אזי שח בכה / "אמר יי אשר יריב לך ריבך:
כי תעבר יום במי צרה — אני אתך, / לא ישטפוה נהרות יום קרב אויבך.
גם גבריאֵל חברי בשרני אשר / שמע במרכבתך עלי ובסביבך:
"כי תלכה לך במו אש, לא תכזה לך — / אמר ללהב ולא יבער לעולם בך".
זאת הבשורה אשר אתמך כחרב ביד, / אראה חרכות — ואשען עלי חרבך!

א. בשיר מתוארת התגלות שחוה המשורר.

תאר חוויה זו, וציין שניים מן האמצעים האמנותיים בשיר, שבעזרתם המשורר מבטא את

ההתגלות שחוה (בתשובתך אל תכתוב על הבית האחרון בשיר). (14 נקודות)

ב. מהו הקשר בין הבית האחרון בשיר ובין ההתגלות שחוה המשורר? הסבר את התפקיד של

הצימוד בבית זה. (6 נקודות)

פיוט

14. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יוֹנֵת אֵלֶם רְחוּקִים / ר' משה אבן עזרא

יוֹנֵת אֵלֶם רְחוּקִים / מַעַל קָנָה נְתוּשָׁה –
כְּאִבָּה הָיָה נֶצַח / וּמִכְתָּה אֲנוּשָׁה.
כְּצֹפֹר בְּפֶח יוֹקֶשָׁה / תִּהְיֶה, וְנִפְשָׁה יִבֶּשָׁה
מִקְצָר רוּחַ וּמַעְבֻּדָּה קֶשָׁה.

מחרוזת 1

מִטֵּעַ עוֹל נְטֹעָה / לְאַרוֹת יוֹם יוֹם פְּרִיָּה
וְזָרַע מְרִי זֶרְעָה / לְקֹצֵר תְּבוּאָת מְרִיָּה,
וַיַּעַן מוֹסֵר פְּרָעָה – / עָרִם הֶצֵּג גְּנוּיָה
וּמִלְבוּשׁ עֲדָנָה קֶרְעָה / וַתִּתְנַצֵּל אֶת עֲדִיָּה,
וַדְמָעְתָּה עַל לַחֲיָה / כְּנוֹזְלִים עַל יִבֶּשָׁה.

מחרוזת 2

שְׁקַעְתִּי וְשִׁנְעֵתִי / מְבוֹר אֵין בּוֹ מִיָּם,
וְקִרְאֵתִי וְנִשְׁאֵתִי / לִבָּב אֵל כְּפִיָּם,
וְסַפְקֵתִי וְדַפְקֵתִי / עַל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם.
לוֹ יִקְשִׁיב אִמְרֵתִי / בּוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם –
וְאַז תִּרְאֵה אוֹיְבֵתִי / וּתְכַסֶּה בּוֹשָׁה!

מחרוזת 3

הִבֵּט כִּי לְכָל מְסֻלָּה / אֲבִיט – וְאֵין לִי מִכִּיר,
וְצַר אוֹתִי חֲלָה / וְחָצִיו בְּדָמֵי הַשְּׁכִיר.
זָכְרָה בְּרִית כְּבִתְחֻלָּה, / כִּי אֵין בְּלִתֵּד מִזְכִּיר,
וְאַל נָא שָׁכַר הַפְּעֻלָּה / תִּאֲחֹר חֲטָאת שְׁכִיר –
הִנֵּה כִּי לָךְ הִגְאָלָה / וּלָךְ הִירָשָׁה!

הפיוט מתאר את עם ישראל בגלות ואת ניסיונו של העם להתקרב לקב"ה.

א. על פי מחרוזת 1 בפיוט, הסבר מהו החטא ומהו העונש של עם ישראל. (14 נקודות)

ב. הצג שני אמצעים אמנותיים בפיוט, שבעזרתם מתואר הניסיון של עם ישראל להתקרב

לקב"ה. (6 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

השירה העברית במאה ה־20

ענה על אחת מהשאלות 15-18.

ארץ־ישראל וירושלים

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

גלות / בלפור חקק

סבי היי לו בגדי כהנה שקופים
ורקמה לו אמו בִּדְשׁ הַפְתָּנָה
התכלה פסי זהב יפים.
וחקקה לו את שמו בענג
באותיות של כסף, אור מזקק.
סבא שלי, מורד בן רפאל חקק.

ועלה סבי כאברהם מאור
מאותה ארץ על פי אותו דבור.
עלה עלה אל אותה אדמת מולדת.
ולא היתה
לו עוד הפתנת הנחמדת.
ואבדה לו שררתו
ואבל נגה פניו
ונשחת הפסך
ונשחט הזהב.
ובשוקים רכל סבי מכר את אוצרותיו
בגדים בלים, מרפלת אכזב
לשוננו כבדה, נביא נעזב.

סבא שלי מלך עצוב.
נולד בבגדי משי ורקמה בגדי תמידות.
וכאשר גלה אל ארץ
נשחתו בגדיו נשחת הודו.
רק במותו הלבישוהו תכריך פֶּעֻטָּה
טלית שקבל מאביו טלית ירשה
חקקה תכלת אותיות של קדשה.

ולאֶרֶךְ הטלית דמיתי לראות
פסי זהב יפים. אור מזקק.
סבא שלי. מורד בן רפאל חקק.

א. הדובר בשיר מביע תסכול ואכזבה.

הסבר את הגורם (או הגורמים) לתחושות אלה של הדובר, והצג שניים מן האמצעים

האמנותיים בשיר התורמים לעיצוב תחושותיו. (14 נקודות)

ב. בחר בשיר נוסף שלמדת בנושא "ארץ-ישראל וירושלים", ותאר את התחושות שהדובר

בשיר מבטא כלפי ארץ-ישראל ו/או ירושלים. (6 נקודות)

/המשך בעמוד 12/

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁיר נֶס הַשִּׁיר / אורי צבי גרינברג

כָּל שִׁיר אֲמַתִּי – הוּא נֶס:
הוּא פְּתִיחַת הַשַּׁעַר וְהַפְּשֻׁלָּת הַוִּילוֹן:
מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאֲבוּד:
מֵאֲבֵי הַנַּחַל וּמִנְפֶּשׁ הַבָּאָר וְהַקִּילוֹן:
לְשֵׁם עֲפֹת צִפְרִים בְּעֵינִים סְגוּרוֹת:
כְּנָף לְמִטָּה וְכָנָף לְרוֹם –

הַיִּלְדוּת הִיא מַעְבֵּר מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם:
הַשְׁמֵשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלָב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים
בְּשֹׁאֲגַת כְּסוּפָם לְמַעְלָה מִן חֲלוֹם.

אֲנִי מִמַּשֵּׁשׁ אֶת הָעֲנָפִים וְגִזְעֵי הָעֵצִים הַחֲמִים
אֶת הַרְגְּלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה
וְאֶת גּוֹפֶן,
וְאַחֲרֵי צִפּוֹר מְדַדֶּה־שֵׁם גַּם אֲנִי מְדַדָּה.

הָאֵם אֵינָנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֲפָרָה
אֵךְ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָּה וְתַמַּת הַנֶּעֱרָה.
וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזֶּהָב
שֶׁנִּסְעָה לְסַחֵר מִגְדִּים
צְמוּקִים וְשִׁקְדִים וְוָרָדִים
הוֹמָה בְּלֵב כְּכַנְרֵת־נִגּוֹנִיו שֶׁל הָאֵב.
אֲנִי אוֹהֵב הַמַּאֲכָלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב
וְכוֹאֵב כָּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כָּאֵב.

השיר עוסק בשני מצבים סותרים: אובדן העבר ונוכחות העבר.
הסבר כיצד כל אחד ממצבים אלה מתואר בשיר. הדגם את דבריך.

אדם וזהותו

17. לפניך שיר ב ממחזור השירים "שירי סוף הדרך", קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

שירי סוף הדרך / לאה גולדברג

ב

אֲמַרְתָּ: יוֹם רוֹדֵף יוֹם וְלִילָה – לִילָה.
הִנֵּה יָמִים בָּאִים, – בְּלִבָּהּ אֲמַרְתָּ.
וַתִּרְאֶה עֲרֵבִים וּבִקְרִים פּוֹקְדִים חֲלוּתֶיךָ.
וַתֹּאמֶר: הֲלֹא אֵין חֶדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ.

וְהִנֵּה אַתָּה בָּא בְיָמִים, זְקֻנָּתְךָ וְשִׁבְתְּךָ,
וְיָמֶיךָ סְפוּרִים וְיִקְרַ מְוִיָּנִים שְׂבָעֲתִים,
וַתִּדְעַ: כָּל יוֹם אַחֲרוֹן תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ,
וַתִּדְעַ: חֶדֶשׁ כָּל יוֹם תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ.

א. הסבר את השוני בין תפיסת העולם המוצגת בבית השני של השיר לתפיסת העולם המוצגת

בבית הראשון של השיר. (14 נקודות)

ב. ציין אמצעי אמנותי אחד בשיר, והסבר את תרומתו להדגשת ההבדלים בין שתי

תפיסות העולם שכתבת עליהן בסעיף א. (6 נקודות)

/המשך בעמוד 14/

זוגיות ואהבה

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה / רחל

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה, מִכֵּט אֶחָד מְהִיר,
קִטְעֵי נִיבִים סְתוּמִים — זֶה דִּי...
וְשׁוֹב הַצִּיף הַכֵּל, וְשׁוֹב הַכֵּל הַסְעִיר
מִשְׁכָּב הָאֵשׁ וְהַדִּי.

אִף סֶכֶר שְׂכָחָה — בְּנִיתִי לִי מִגֵּן —
הִנֵּה הִיא כְּלֹא הִיא.
וְעַל בְּרָכִי אֶכְרַע עַל שְׂפַת אָגַם סוּאֵן
לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ לְרוּיָה!

- א. פרש את השורה "מִשְׁכָּב הָאֵשׁ וְהַדִּי", המסיימת את הבית הראשון בשיר, והסבר את תרומתה להבנת המצב הנפשי של הדוברת בשיר. (14 נקודות)
- ב. ציין אמצעי אמנותי בשיר נוסף שלמדת בנושא "זוגיות ואהבה", והסבר את תרומתו לעיצוב מערכת היחסים המתוארת בשיר. (6 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך